

Aylık Suriye Bülteni "Depremden Sonra"

Şubat 2023

6 Şubat tarihinde Türkiye merkezli 7.5 ve 7.8 büyüklüğündeki depremler, Suriye'nin kuzeybatı bölgesini de etkiledi ve depremde oluşan yıkım sonucunda Suriye'de 5 bin 900 kişi hayatını kaybetti ve binlerce kişi de yaralandı. Suriyeli muhaliflerin kontrol ettiği bölgede 137 yerleşim yeri depremden etkilendi. Depremden olumsuz etkilenen insan sayısının bir milyonun üzerinde olduğu ve bunun bölgede yaşayan toplam nüfusun dörtte biri olduğu değerlendirilmektedir. Kuzeybatı Suriye'de hayatını kaybeden insanların sayısı 4,540 olmuştur. Yaralanan kişi sayısı ise 7,789 olmuştur. Bölgede 1,869 bina yıkılırken, 8,731 bina ağır veya orta ölçekli hasar görmüştür. Bölgede bulunan 55 sağlık tesisi kısmen zarar görmüş veya yıkılmıştır. Bölgedeki sağlık alt yapısı COVID-19 salgını, kolera salgını ve diğer sağlık sorunları devam ederken deprem sebebiyle bölgedeki ihtiyaçları karşılayamadı. Bu aylık bülten Şubat 2023'teki deprem felaketinin Suriye'de oluşturduğu siyasi, ekonomik, insani ve güvenlikle ilgili sonuçlara odaklanmaktadır.

Siyasi Gelişmeler

Suriye'de alışık olunduğu üzere, Esed rejimi depremi diğer insani konularda da yaptığı gibi siyasi amaçları doğrultusunda araçsallaştırmıştır. Depremin ilk saatlerinden itibaren Esed rejimi Suriye'deki depremzedelere gelecek insani yardımlardan siyasi çıkar elde etmek için adımlar atmıştır. Bu bağlamda Esed rejimi Birleşmiş Milletler'e ve üye ülkelere acil yardım talebinde bulunmuştur fakat deprem bölgesinin neresi olduğu tanımlanmamıştır. Esed rejimi lideri Beşar Esed'in Halep'e depremden dört gün sonra yaptığı ziyaret sonrasında deprem bölgelerinin neresi olduğunu tanımlamıştır. Böylelikle Esed rejimi gelen insani yardımların deprem bölgesine değil, kendi kontrol alanlarına gelmesini sağlamıştır. Buna ilaveten, Esed rejimi ile iletişim kanallarını ve diplomatik ilişkilerini tekrar canlandırmak isteyen fakat çekimser davranan devletler açısından deprem önemli bir fırsat sağlamıştır. İnsani yardım örtüsü altında Şam ile doğrudan diplomatik temaslar gerçekleştirmişlerdir. ABD ve Avrupalı ülkelerin deprem sebebiyle Esed rejimine karşı olan yaptırımları hafifletmesi bu çekimser ülkeleri cesaretlendirmiştir. Arap ülkeleri ve Batılı ülkelere birçok diplomat Şam'ı ziyaret etmiş ve diplomatik temaslarda bulunmuştur. Üst düzey ziyaretler arasında Ürdün, BAE ve Mısır Dışişleri Bakanı'nın Şam ziyaretleri dikkat çekmektedir. Gerçekleşen ziyaretlere ilaveten, yıllar sonra ilk defa Mısır Cumhurbaşkanı Abdelfettah Sisi doğrudan Beşar Esed ile telefon konuşması gerçekleştirmiştir. İlaveten, Beşar Esed Umman Krallığı'na resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir ve Umman Sultanı ile görüşmüştür.

Ancak bu devletlerin insani diplomasi bağlamında gerçekleştirdikleri bu diplomatik temasların sadece Esed rejimine yönelik olmasına karşın Suriye muhalefetini kapsamamasından aceleci çıkarımlarda bulunulmamalıdır. Bu temasların bir deneme olduğu ve sürecin işleyişine göre ve ülkelerin beklentilerinin karşılanıp karşılanmamasına göre bu diplomatik temasların devam edip etmeyeceği belirlenecektir.

Diğer yandan Türkiye ile Esed rejimi arasındaki görüşmelerin de deprem sebebiyle aksadığı ve Türk tarafının deprem ile ilgilendiği gözlemlenmiştir. Görüşmelerin deprem öncesi de duraksama sinyalleri vermesinden ötürü Türkiye ile Esed rejimi arasındaki normalleşme çabalarının ne denli zor olduğu ve bu görüşmelerin altını dolduracak dinamiklerin olgunlaşmadığı gözlemlenmektedir. Saha gerçeklikleri değişmeden, Türkiye ile Esed rejimi arasındaki siyasi ve diplomatik ilişkilerde yeni bir sayfanın açılmasının düşük bir ihtimal olduğu değerlendirilmektedir.

Askeri Gelişmeler

HTŞ depremden önce Lazkiye'nin kuzeyindeki Kibene cephesindeki Tel El Burkan mevzisindeki rejim unsurlarına yönelik askeri operasyon düzenlemiştir. Operasyon sonucunda 10 rejim unsurunun hayatını kaybettiği belirtildi. HTŞ'nin düzenlediği bu operasyonun amacının, kendisinin vazgeçilmez olduğunu ve görmezden gelinebilecek bir aktör olmadığını hatırlatmak olduğu değerlendirilmektedir. Şubat ayının sonlarına doğru ise HTŞ'ye bağlı unsurlar Afrin'den Azez'e doğru giden yolun üzerindeki Kafr Cenne'deki Sultan Murad Tümeni'ne ait Öncü Kamp'ı bastı. Baskın sonrası Suriye Milli Ordusu'na bağlı birliklerin harekete geçip bölgeye konvoylar göndermesi ve Türk tarafının baskıları sonucunda HTŞ birliklerinin bölgeden çekildiği aktarıldı. HTŞ'nin bu hamlesi SMO içerisindeki Üçüncü ve İkinci Kolorduları arasındaki çekişmelerin yükseldiği bir dönemde ve HTŞ'ye yakın olduğu bazı birliklerin Şehba Topluluğu adında ilan ettikleri yeni yapı sonrası gelmektedir. Bilindiği üzere Üçüncü Kolorduya bağlı Ahrar el Şam Doğu Sektörü, Ahrar el Tevhid ve Nureddin Zengi Hareketi yeni bir birliktelik ilan etmişti.

Diğer yandan İsrail İran'ın Şam ve Güney Suriye'deki varlığına yönelik askeri ve güvenlik hedeflerine karşı düzenlediği hava saldırılarını sürdürmüştür: 1) Şam'ın Kafr Suse mahallesindeki apartman, İran Devrim Muhafızları'na bağlı komutanların yaptığı bir toplantı esnasında imha edildi. 2) Şam'ın güneyindeki Seyyidina Zeynep türbesinin yakınlarındaki İran karargâhı hedef alındı. 3) Esed rejime bağlı Birinci Tümen'in 91'inci Tugayı'nın bulunduğu El Marana ve El Mukayliba'daki iki ayrı üs bombalandı. 4) Şam'ın batısındaki El Kise'ye yakın Cebel El Mana'daki Birinci Tümen'e bağlı Hava Savunma bataryaları hedef alındı. 5) Suveyde vilayetinin kırsal bölgesindeki Şahba kasabasının yakınındaki Tel El Masih'deki radar sistemi imha edildi. Görüldüğü üzere İsrail, İran'ın depremi fırsata çevirerek Lübnan Hizbullah'ına insani yardım kisvesi altında silah ve askeri ekipman göndermesinden endişelenmektedir. Bilindiği üzere, İran kara ve hava yoluyla Suriye'ye insani yardım göndereceğini ilan etmiştir. Bu açıklama İsrail'in endişelerini artırmıştır. Nitekim İsrail önceki tarihlerde Suriye'ye giden insani yardım adı altında İran'ın silah ve askeri ekipmanlarını tespit etmiş ve hedef almıştır.

Dera bölgesinde ise siyasi ve güvenlik kaosu devam etmektedir. Bölgede sivil ve rejim ile muhaliflere bağlı askeri hedeflere karşı suikastler sürmektedir. Dera'nın batısındaki İnkil-Casim yolu üzerindeki, Dera'nın batısındaki Yadude-Muzayrib yolu üzerindeki ve Dera şehir merkezindeki El Matar mahallesindeki birçok rejim kontrol noktası hedef alınmıştır.

Suriye'nin kuzeydoğusundaki Türk güvenlik operasyonu iki haftalık aranın ardından tekrar canlanmıştır. Yapılan ilk SİHA operasyonu Ayn El Arab (Kobane) yakınlarındaki Manaz köyünde sözde Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin Finans Departmanı'ndaki muhasebe arabası hedef alınarak etkisiz hale getirilmiştir. Gerçekleştirilen diğer bir SİHA operasyonunda ise Kamışlı kırsalındaki Halil Münci'nin aracı hedef alınmıştır. YPG kaynakları kendisinin sivil olduğunu iddia ederken, Türk yetkililer kendisinin Kasım ayındaki İstanbul İstiklal Caddesi saldırısı ile irtibatlı olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilaveten YPG bir savaşçısının ve iki sivilin bombalı araç saldırısı sonucunda hayatını kaybettiğini ifade etmiştir.

Deprem'e Dair (Özel)

Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen iki depremin Suriye'de oluşturduğu yıkım Türkiye'deki kadar büyük olmasa da 5 bin 900 kişi hayatını kaybetmiştir. Suriyeli muhaliflerin kontrol ettiği bölgelerdeki can kaybı 4 bin 400 seviyesindeyken, Esed rejiminin kontrol ettiği bölgelerdeki can kaybı bin 414 olmuştur. Deprem esnasında yıkılan bina ve ağır veya orta ölçekli hasar görmüş binaların çoğunluğu Suriyeli muhaliflerin kontrol ettiği Haram, Sarmada ve Cinderes üçgeni içerisindeydi. Ancak Türkiye'den farklı olarak, Suriye'deki can kaybı olması gerektiğinden fazla olmuştur. Nitekim depremin gerçekleşmesinin ardından özellikle Suriyeli muhaliflerin bölgelerine insani yardım ulaşımı aksamıştır. Bölgeye ilk insani yardım depremden üç gün sonra ulaşmıştır. Ayrıca bölgeye yurtdışından sadece 18 kişiyi kapsayan iki arama-kurtarma ekibi gitmiştir. Bölgedeki depreme müdahale genellikle Suriyelilerin oluşturduğu ve AFAD'ın eğittiği Beyaz Baretiler gerçekleştirmiştir. Buna ilaveten Suriye Milli Ordusu da imkânları ölçüsünde deprem sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Suriyeli muhaliflerin kontrol ettiği bölgelere 9 Şubat ile 17 Şubat arasında toplamda 399 tır aynı yardım ulaşmıştır. Bölgeye yönelik toplanan ve vaat edilen nakdi yardım ise \$560,338,940 – \$658,025,433'dır. Bölgeye yapılan aynı yardımlar açısından yaşanan en önemli aksaklık BM'nin uygulaması sebebiyle oluşmuştur. Cilvegözü-Bab El Hawa sınır kapısı için BM Güvenlik Kurulu Kararı gereğince izin bulunmaktadır. Bölgeye giden diğer kapılar için izin yoktur. Söz konusu bu kapıya lojistik anlamda ulaşımında sorunlar yaşanması sebebiyle yardım gönderilememiştir. Bölgeye giden diğer sınır kapıları üzerinden insani yardımların ulaştırılması için Esed rejimi gelen baskılar sonucunda ancak depremden 8 gün sonra geçici olarak izin vermiştir.

Esed rejimi tarafından kontrol edilen bölgelerde ise depremin oluşturduğu hasarın Lazkiye vilayetinin Hatay'a sınır bölgeleri ile Halep şehir merkezi ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca Hama vilayetinde de nispeten küçük hasarlar meydana gelmiştir. Buna karşın Esed rejimi bölgelerine kıyasla daha hızlı ve daha fazla insani yardım geldiği görülmektedir. Esed rejimi tarafından kontrol edilen bölgelere düzenlenen 93 uçak seferi ile toplam 100,822,802 aynı yardım ulaştırılmıştır. Buna ilaveten kara yoluyla 390 tır aynı yardım gönderilmiştir.